

Hoofddoek werkt als rode lap

Uitspraak zorgt voor verschillende wetgeving in deelstaten

Achtergrond - 25 oktober 2003

(24 oktober 2003) Op dit moment is de stand 5-11. In vijf Duitse deelstaten moet een lerares van islamitische afkomst ook in de toekomst met een hoofddoek op Wiskunde of Duits kunnen geven, in elf deelstaten moet de hoofddoek af. Concreet betekent dit dat Ferestha Ludin niet meer met haar hoofddoek op naar haar oude school in Baden-Württemberg terugkan. Maar als ze besluit in Sleeswijk-Holstein of Rijnland-Palts te gaan werken, mag ze met hoofddoek op lesgeven.

Ferestha Ludin is een Duitse lerares van Afghaanse afkomst. Vijf jaar geleden mocht ze na haar opleiding in de door de CDU geregeerde deelstaat Baden-Württemberg geen les gaan geven, omdat ze weigerde haar hoofddoek af te doen voor de klas. Ze verhuisde naar Berlijn, waar ze sindsdien aan één van de weinige islamitische scholen in Duitsland lesgeeft. Met hulp van de organisatie Islamitische Föderation, die deze school financiert, maar in Duitsland door haar banden met de islamitische organisatie Milli Görus zeer omstreden is, procedeerde Ludin tegen de verschillende instanties. Midden september velde het hoogste Duitse gerechtshof, het Bundesverfassungsgericht in Karlsruhe, het lang verwachte oordeel. Het gerechtshof verwees het probleem naar de deelstaten terug, en niet ten onrechte. Tenslotte hameren de deelstaten er bij elke gelegenheid weer op dat zij, en alléén zij, verantwoordelijk zijn voor het onderwijs. Volgens het oordeel van het Bundesverfassungsgericht mag het leraressen verboden worden een hoofddoek te dragen, maar alleen als de betreffende deelstaat daarvoor een extra wet invoert. En dus zullen er, zoals dat in federalistische landen gaat, in zestien deelstaten zestien nieuwe wetten aangenomen worden.

Neutralitätsgebot

Met het oordeel hebben de hoogste rechters een vijf jaar durende rechtzaak beëindigd, maar de beslissende vragen niet beantwoord: hoever gaat het in de Duitse grondwet vastgelegde *Neutralitätsgebot*, dat de staat verplicht op religieus terrein neutraal te zijn? Is dat van een hogere orde dan de eveneens in de grondwet vastgelegde godsdienstvrijheid, die christenen en moslims en alle

anderen het recht op vrije uitoefening van hun geloof garandeert? Naast deze kwesties waren er nog vele andere vragen, die het Duitse publiek graag beantwoord zou zien: hoe zelfstandig mag de islam in Duitsland zijn? Is de hoofddoek een religieus symbool, gewoon een kledingstuk of een instrument waarmee vrouwen onderdrukt worden?

De argumenten van de tegenstanders van de hoofddoek lijken misschien absurd vanuit Nederlands standpunt bekeken, waar de islam veel sterker verankerd is in een - overigens ook veel sterker religieus gevormde - maatschappij. Maar vaststaat dat de tegenstanders in Duitsland niet alleen uit conservatieve of christelijke hoek komen. Ook sociaal-democraten, feministen en moslims zijn tegen de hoofddoek. Sommigen van hen geven daarvoor argumenten, die niet direct met de Duitse grondwet te maken hebben. Voor hen is de hoofddoek de uitdrukking van een cultuur, die hun zo vreemd is, dat ze die niet op Duitse scholen gepropageerd willen zien. Sommigen zijn solidair met de feministen in de Arabische wereld, die liever vandaag dan morgen de hoofddoek verbannen zouden zien. Anderen verbinden hun afwijzing van de hoofddoek aan een angst voor het islamitisch terrorisme.

Tegenstanders

Wat de tegenstanders van de hoofddoek op scholen echter verenigt, is het niet te weerleggen argument, dat in het schoolstelsel steeds weer tot conflicten leidt: de Duitse staat is volgens de wet op elk terrein van de publieke sector tot neutraliteit verplicht. Volgens Klaus Böger, sociaal-democratisch minister voor Onderwijs van de deelstaat Berlijn, kan Ferestha Ludin haar hoofddoek dragen waar en wanneer ze maar wil, alleen niet tijdens die paar uur dat ze lesgeeft aan kinderen.

De tegenstanders van het verbod, die vinden dat je ook op een neutrale manier les kunt geven met een hoofddoek, verwijzen daarentegen naar de plicht tot tolerantie. Zij pleiten voor wat meer kalmte in de omgang met de symbolisch beladen hoofddoek en de gelijke behandeling van de religies. Wie de hoofddoek op scholen en in de overheidsdienst wil verbieden, moet ook een verbod voor het joodse keppeltje of de christelijke ordekledij invoeren, zo eiste Volker Beck, rechtsexpert van de Groenen. Er is reeds een verbod op het dragen van een ketting met een kruis geëist. En zover willen ook de conservatieve onderwijspolitici het niet laten komen.

Bundesverfassungsgericht

Het Bundesverfassungsgericht heeft evenwel in 1995 al een oordeel over de

aanwezigheid van het katholieke kruis op school gevelde, dat bijna net zoveel opzien baarde als het "hoofddoekarrest". Destijds betoogde een ouderpaar uit Beieren met succes, dat een kruis in klaslokalen niet passend is. Sindsdien hangen er geen kruizen meer in staatsscholen.

Dat het dragen van een hoofddoek op de werkplek in principe is toegestaan, wist een Turkse vrouw uit Hessen onlangs voor elkaar te krijgen. Ze was ontslagen omdat ze als verkoopster op de parfumafdeling van een warenhuis met hoofddoek op haar werk verscheen. Vervolgens diende zij een aanklacht in. Het Bundesarbeitsgericht gaf haar gelijk: ook met hoofddoek op kan ze haar werk doen.

Maar aan één fundamenteel probleem van jonge moslimvrouwen in Duitsland zal geen enkel oordeel wat kunnen veranderen: een aanklacht indienen om je baan te behouden kan alleen als je een baan hebt. Maar met een hoofddoek op zijn de kansen om überhaupt een baan of een opleidingsplek te krijgen, wezenlijk kleiner dan zonder.

Jeannette Goddar is *freelance* journaliste. In het kader van het [Journalistenstipendium Duitsland-Nederland](#) was zij in 1997 te gast bij de *Groene Amsterdammer*

Vertaling: Marja Verburg

[Uitspraak hoofddoek doet stof opwaaien](#)

[Neutraliteitsplicht of vrijheid van religie?](#)

Frankfurter Allgemeine Zeitung
[Kopftuch-Streit](#)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/2347/hoofddoek-werkt-als-rode-lap>